

แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อกค

The concept and theory of John Locke's Empiricism

สรวิชัย วังษ์สอาด

ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

sompong_25@hotmail.com

บทคัดย่อ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีปรัชญาประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อกค พบว่า “ปรัชญาประจักษ์ประมาณ” ในปรัชญาจอห์น ล็อกค นั้น เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสและทางจิต โดยผ่านทางอายตนะภายนอกที่มากกระทบอายตนะภายในสามารถรับรู้ได้โดยตรง ที่เรียกว่า “ความรู้เชิงประจักษ์” ด้วยวิธีการทางตรรกวิทยาและจากการเปิดเผยจากพระเจ้า ก็คือสารัตถะของโลก ภาวะของพระเจ้าและการพิสูจน์ความมีอยู่ของพระเจ้าที่มีอยู่จริง 3 อย่าง คือ สสาร จิต และพระเจ้า ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสว่าเป็นสัจภาวะ ก็คือ รู้ทันทีเมื่อเข้าใจคำพูด ไม่ต้องการความจริงอื่นมาสนับสนุน รู้ด้วยอาศัยการพิสูจน์ด้วยความจริงที่ง่ายกว่าและที่ยอมรับแล้ว รู้ของเฉพาะหน่วยด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ความรู้ที่มีประโยชน์แต่ยังพิสูจน์ให้แน่นอนไม่ได้ และยังไม่ประสบการณ์โดยตรง และ ความรู้ทางศาสนาที่เป็นเรื่องของความเชื่อ ที่มีหลักฐานว่ามาจากพระเป็นเจ้าจากการสัมผัสของ “จิตกับร่างกาย” ดังนั้น ล็อกค จึงเห็นว่า ประสบการณ์นั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้อย่างแท้จริง โดยอาศัยหลักเหตุและผลที่เกิดความรู้จริง 3 ประเภท คือ 1) ความคิดที่เกิดจากการอาศัยประสบการณ์ภายนอก เข้ามากระทบกับอายตนะภายใน เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เป็นต้น ความคิดประเภทนี้ ไม่แน่ว่าให้ความรู้จริงหรือไม่ 2) ความคิดที่จิตสร้างขึ้น โดยอาศัยความนึกคิด โดยการอนุมานบ้าง เก็งหรือเดาบ้าง ความคิดประเภทนี้ ไม่สามารถให้ความจริงเสมอไปได้เลย 3) ความคิดติดตัว หรือความคิดที่ติดมาแต่แรกเกิด ที่เรียกว่า “สหชาติปัญญาหรือสหัชฌญาณ” สามารถให้ความรู้จริงได้ เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวคิด ทฤษฎีปรัชญาประจักษ์ประมาณ จอห์น ล็อกค

Abstracts

The study of concepts and theories of Empiricism in the philosophy of John Locke found that Empiricism in John Locke's philosophy is based on sensory and mental experiences. By way of external senses come to be perceived by the internal senses directly the so-called "empirical knowledge" in a logical way, and by divine revelation. It is the substance of the world, God's condition and to prove the existence of God. There are three types of the truth in the world: the substance, spiritual and God that can be perceived by the senses as perfection is the instant knowledge of the speech. No need for other truths to support. Knowing, living, proofing with truth is easier and more acceptable. Know your unit only with sensory experience. Knowledge is useful but also proves to be unstable. And without direct experience and religious knowledge is a matter of faith. There is evidence that it comes from the Lord of the Touch. 'Mind and body'. So, Locke sees that experience is a source of true knowledge, it is based on three main

causes and effects: (1) thoughts arising from external experiences into the impact on the inside, such as eyes, ears, nose, tongue and body, etc. This kind of thinking is not sure whether to educate the truth or not. (2) the mental thought created by the way By inference Speculate or guess. This kind of thinking cannot always be true (3) first thinking or the idea that comes first, called "collective wisdom or wisdom" can provide real knowledge, etc.

Keywords: concept, theory, empiricism, John Locke

1. บทนำ

คำว่า “ประจักษ์ประมาณ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2543 : 34) ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Perception” หมายถึง ความรู้ที่ไม่ผลิตจากความเป็นจริงที่เกิดจากอายตนะที่มากระทบกับอารมณ์ภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่งที่จิตรับรู้โดยตรง (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2532 : 146) ที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ที่เกิดจากประสบการณ์ของจอห์น ล็อก (John Locke, 1632-1704 A.D.) ซึ่งล็อกเป็นนักปรัชญาสมัยใหม่ชาวอังกฤษที่เชื่อว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (ผศ.,บุญมี แทนแก้ว, 2545 : 72) 2 ประเภท คือ “จินตภาพเชิงเดี่ยวและจินตภาพเชิงซ้อน” (John Locke, 1969 : 121-126) 2 ประเภท คือ “เพทนาการกับมโนภาพ” ที่เกี่ยวกับบ่อเกิด ลักษณะ ความถูกต้อง ขอบเขตจำกัด และเงื่อนไขของการรับรู้ที่เกิดขึ้น (John Locke, 1937 : 5-9) โดยการพิสูจน์ด้วยวิธีการทางตรรกวิทยา และการเปิดเผยจากพระเจ้า 3 อย่าง ก็คือ (1) สารัตถะของโลก (2) ภาวะของพระเจ้า (เดียน คำดี, 2526 : 54) และ (3) การพิสูจน์ความมีอยู่ของพระเจ้า (Fuller / MC Murrin, 1976 : 136) ที่มีอยู่จริง 3 อย่าง คือ สสาร จิต และพระเจ้า ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสว่าเป็นสัจภาวะ 5 ประการ (กิริติ บุญเจือ, 2520 : 64) คือ (1) รู้ทันทีเมื่อเข้าใจคำพูด ไม่ต้องการความจริงอื่นมาสนับสนุน (2) ด้วยอาศัยการพิสูจน์ด้วยความจริงที่ง่ายกว่าและที่ยอมรับแล้ว (3) รู้ของเฉพาะหน่วยด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (4) ความรู้ที่มีประโยชน์แต่ยังพิสูจน์ให้แน่นอนไม่ได้ และยังไม่มีการประสบการณ์โดยตรง (5) ความรู้ทางศาสนาที่เป็นเรื่องของความเชื่อ ที่มีหลักฐานว่ามาจากพระเป็นเจ้า (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2543 : 54) จากการสัมผัส “จิตกับร่างกาย” (John Locke, 1937 : 136) จากประสบการณ์โดยตรงที่มากระทบกับสิ่งภายนอก (John Locke, 1969 : 121-126) นั้นเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อก
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อก เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ ข้อเขียน เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องและรวมแนวคิดจากการวิเคราะห์ตีความของนักปรัชญาต่างๆ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตีความ ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อหาข้อสรุป และนำเสนอรายงานผลงานการวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

ประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อก นั้น เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส 2 ประเภท คือ “ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสและประสบการณ์ทางจิต” ที่มีรากฐานมาจากประสบการณ์ 2 ทาง คือ “ทางผัสสะและการคิดไตร่ตรอง (Reflection)” ที่ผ่านทางอายตนะภายนอกและอายตนะที่จิตรับรู้โดยตรงที่เรียกว่า “จิตภาพ” (Idea) ซึ่งเป็นการ

ปฏิบัติการทางจิตโดยตรงจากประสบการณ์ของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดความคิดที่แตกต่างกันไปจากความคิดที่เราได้รับจากวัตถุภายนอกที่มาจากประสบการณ์ทาง “ความรู้เชิงเดี่ยวและความรู้เชิงซ้อน” ที่เรียกว่า “ความรู้เชิงประจักษ์” นับว่า เป็นความรู้ที่แท้จริง

ลือค จึงถือว่า ประสบการณ์เท่านั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 (ตา หู จมูก ลิ้น และ กาย) โดยร่างกายมีผัสสะกับโลกภายนอกที่เป็นคุณสมบัติปฐมภูมิที่ได้ถูกนำเข้ามาสู่จิตโดยการสังเกตจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นขั้นแรกของการสะสมของ “มโนภาพ” ที่เราเห็นจากประสบการณ์โดยตรง หรือเป็นสิ่งที่เราพิสูจน์กันมาแล้วจนเชื่อถือได้ เช่น ครั้งแรกที่เด็กสัมผัสดูโลก เมื่อประสาทสัมผัสทั้ง 5 เริ่มทำงาน จนเต็มห้วงของจิต ถ้าเด็กคนใดขาดผัสสะด้านใดหรือมีไม่สมบูรณ์ ดังเช่นเดียวกับคนตาบอดแต่กำเนิดจะไม่มีวันมีมโนภาพเกี่ยวกับรูปร่างหรือสีได้เลย หรือเด็กคนหนึ่งตั้งแต่เกิดมาจนโตรู้จักแต่สีเพียง 2 สี คือ ขาวกับดำ แน่ใจว่าเขาไม่อาจมีมโนภาพสีเลือดหมู หรือเขียวได้และเช่นกันถ้าตั้งแต่เกิดเขาไม่เคยรับประทานอะไรที่เปรี้ยวเลย เขาจะไม่มีความรู้ว่าเปรี้ยวเป็นอย่างไร ไม่ว่าใครจะอธิบายได้ละเอียดดีอย่างไร เพราะเขาไม่มีประสบการณ์ชนิดนี้เลย เขาจึงไม่เคยมีมโนภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลโดยตรงที่เขาอาจรู้ได้ในจิต ดังนั้น มนุษย์จะมีมโนภาพที่เกิดจากการรับรู้วัตถุภายนอกในจิตมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าเขาคุ้นเคยกับวัตถุที่มากกระทบอายตนะทั้งห้ามากหรือน้อยเพียงใด ครบหรือขาดส่วนใดไปบ้างเป็นต้น

เพราะว่า ประสบการณ์จึงน่าจะได้รับการยอมรับว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้อย่างแท้จริง โดยอาศัยหลักเหตุและผล แต่บางทีเหตุผลก็ไม่ตรงกับความเป็นจริงเสมอไป ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ ลือค จึงเห็นว่า ความรู้ทางประสาทสัมผัสที่เรารับรู้ขึ้นเป็นเครื่องเสริมให้เกิดความรู้จริง 3 ประเภท คือ

- 1) ความคิดที่เกิดจากการอาศัยประสบการณ์ภายนอก เข้ามากระทบกับอายตนะภายใน (ประตู่) เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เป็นต้น ความคิดประเภทนี้ ไม่แน่ว่าให้ความรู้จริงหรือไม่
- 2) ความคิดที่จิตสร้างขึ้น โดยอาศัยความนึกคิด โดยการอนุมานบ้าง เก็งหรือเดาบ้าง ความคิดประเภทนี้ ไม่สามารถให้ความจริงเสมอไปได้เลย
- 3) ความคิดติดตัว หรือความคิดที่ติดมาแต่แรกเกิด ที่เรียกว่า “สหชาติปัญญาหรือสหขณญาณ” สามารถให้ความรู้จริงได้นั่นเอง

5. ลักษณะของประจักษ์ประมาณตามแนวคิดของจอห์น ลือค

คำว่า “ประจักษ์ประมาณ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2543 : 34) มาจากภาษาอังกฤษว่า “Perception” หมายถึง “ความรู้ที่ไม่ผิดจากความเป็นจริงที่เกิดจากประสาทสัมผัสหรืออายตนะภายในที่มากกระทบกับอารมณ์ภายนอก ใดๆอย่างหนึ่ง” ที่จิตรับรู้โดยตรง (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2532 : 146) 2 อย่าง คือ ประจักษ์ภายนอก (External Perception) และประจักษ์ภายใน (Internal Perception) (รศ. ดร. ประยงค์ แสนบุราณ, 2547 : 64-65) จากประสาทสัมผัส (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรู้ขึ้นจากประสบการณ์

ลือค เห็นว่า ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสที่เกิดจากวัตถุที่เป็นต้นกำเนิดของความรู้ที่ได้รับมาในจิต เช่น “ดอกมะลิสีขาวมีกลิ่นหอม” ซึ่งความคิดเช่นนี้ เป็นความคิดเชิงซ้อน ไม่ใช่สิ่งที่จิตรับมาโดยตรงจากวัตถุภายนอก เพราะเหตุนี้ ความคิดเชิงเดี่ยวที่จิตนำมารวมนั้น ก็คือ การเชื่อมโยงของความคิดที่นำเอาความรู้มาอยู่ด้วยกัน เช่น จิตรวมเอาความคิดเกี่ยวกับความขาว ความแข็ง และความหวาน มาสร้างเป็นความคิดเชิงซ้อนขึ้นเป็นก้อนน้ำตาล จิตนำเอาความคิดต่างๆ มาอยู่ด้วยกันที่สามารถวิเคราะห์หาความจริงว่า อะไรเป็นความรู้จริง อะไรเป็นความรู้ไม่จริง (บุญมี แทนแก้ว, 2543 :

1)

6. ประเภทของประจักษ์ประมาณของจอห์น ล็อก

ประเภทของประจักษ์ประมาณของปรัชญาจอห์น ล็อก มี 2 ประเภท คือ

- 1) คุณสมบัติปฐมภูมิเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่จริงๆ ในวัตถุ ที่เกิดจากปฐมภูมิจะเหมือนกับคุณสมบัติอื่นๆ ในวัตถุ ก่อนหิมะที่เราดูว่ากลมมันก็กลมจริงๆ กำลังเคลื่อนไหว ก็เคลื่อนไหวจริง ดังนั้น คุณสมบัติปฐมภูมิที่เป็นของวัตถุ ได้แก่ ความแข็ง การกินที่ รูปทรง การเคลื่อนไหว หรือการอยู่นิ่ง และจำนวน
- 2) คุณสมบัติตุติภูมิเป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นในจิตของเรา แต่ไม่มีอยู่ในตัววัตถุ เรามีความคิดเกี่ยวกับเย็น เมื่อเราสัมผัสหิมะ และความคิดเกี่ยวกับขาว เมื่อเราเห็นหิมะ แต่ไม่มีความขาวความเย็นในก้อนหิมะ ดังนั้น คุณสมบัติตุติภูมิ ได้แก่ สี เสียง รส กลิ่น ไม่ได้เป็นของวัตถุหรือส่วนประกอบของวัตถุ เป็นเพียงอำนาจที่ทำให้เกิดความคิด

นอกจากนี้ ประเภทของประจักษ์ประมาณของปรัชญาจอห์น ล็อก มี 5 ประเภท คือ

- 1) ความรู้เชิงอ้อมตติภูมิ (intuitive knowledge) ความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าฉับพลันทันที โดยไม่ต้องการความจริงอื่นมาอธิบายเมื่อเข้าใจในคำพูด ไม่ต้องการความจริงอื่นมาสนับสนุน เช่น ขาวไม่ดำ กลมไม่เหลี่ยม 2 มากกว่า 1 ใช้เป็น postulates สำหรับพิสูจน์ข้อความอื่นได้
- 2) ความรู้เชิงสาธิต (demonstrative knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่รู้ได้ด้วยอาศัยการพิสูจน์ด้วยความจริงที่ง่ายกว่า และที่ยอมรับแล้ว เช่น การพิสูจน์เรขาคณิต
- 3) ความรู้เชิงผัสสะ (Sensitive knowledge) รู้ของเฉพาะหน่วยด้วยประสบการณ์ทางประสาท เช่น เห็นดอกไม้ ดอกนี้ คลำพบโต๊ะตัวนี้ ได้ยินเสียงหมาเห่า เป็นต้น
- 4) ความรู้ที่น่าจะเป็นไปได้ (Probable knowledge) ความรู้ที่มีประโยชน์แต่ยังพิสูจน์ให้แน่นอนไม่ได้ และยังไม่มีการยอมรับโดยตรง ยอมรับไว้เป็นสมมติฐาน เช่น การตั้งดูของโลกเดินทางตรง เป็นต้น
- 5) การเปิดเผย (Revelation) ความรู้ทางศาสนาโดยเฉพาะเป็นเรื่องความเชื่อ (Faith) อันมีพยานหลักฐานว่ามาจากพระเป็นเจ้า เผยแสดงให้ทราบ (กิริติ บุญเจือ, 2512 : 134)

7. อารมณ์หรือสิ่งที่ถูกรู้เชิงประจักษ์ประมาณในทัศนะของจอห์น ล็อก

อารมณ์หรือสิ่งที่ถูกรู้เชิงประจักษ์ประมาณของล็อก ผู้วิจัยเห็นว่า มี 2 ประการ คือ

- 1) การรับรู้ทางความรู้ ล็อก เชื่อว่า ประสบการณ์เท่านั้นที่เกิดความรู้เชิงประจักษ์ (Empirical Knowledge) 2 คือ (1) ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส คือ ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และ (2) ประสบการณ์ทางจิต คือ การคิดทบทวน ล็อกถือว่าความรู้ทุกชนิดเกิดจากประสบการณ์ หลังจากที่ได้ประสบการณ์ (A posteriori) ตามความเป็นจริงที่ทำให้เกิดความรู้ที่มีลักษณะเป็นแบบนิรนัย (Deductive) และเป็นอุปนัย (Inductive) ที่เรียกว่า ประจักษ์นิยม (Empiricism) ถือว่า เป็นประสบการณ์ (รศ., ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์, 2528 : 122-123) เพราะว่า ประสบการณ์เป็นฐานที่มาแห่งความรู้ที่เราใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินความรู้ (George Novack, 1968 : 11) และตรวจสอบความรู้สักขอบ ซัง หรือเฉยๆ และสามารถพิจารณาคุณสมบัติของสิ่งนั้นได้อย่างชัดเจน ในการรับรู้ เราจะสามารถจัดประเภท สร้างทฤษฎี และกฎวิทยาศาสตร์โดยตรง

- 2) สิ่งที่ถูกรู้กับการรับรู้ ล็อก ถือว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสเป็นสิ่งที่เรารับรู้โดยตรง ที่เรียกว่า "จินตภาพ" ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการรับรู้ เพราะเหตุนี้ ล็อก จึงแบ่งความรู้ออกเป็นสามระดับ คือ ระดับความรู้เชิงอ้อมตติภูมิ (intuitive knowledge) ระดับความรู้เชิงสาธิต (demonstrative knowledge) และระดับความรู้เชิงผัสสะ (sensitive knowledge) ล็อก เห็นว่า ความรู้ที่ต้องอาศัยการอนุมานจากความคิดอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ทางผัสสะ (George Berkeley, 1969 : 66) ที่อาศัยอวัยวะ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัส สามารถแสดงให้เห็นความรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะความรู้เรื่อง "สสารและจิตหรือวิญญาณ" และพระผู้เป็นเจ้า ล็อกเห็นว่า สสารรู้ได้ด้วยประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส และจิตรู้ได้ด้วยการคิดส่วนพระผู้เป็นเจ้ารู้ได้ด้วยการสาธิตจากสิ่งที่มีอยู่ ดังที่ ล็อก เชื่อว่า สสารมี แต่ตัวมันเองรู้ไม่ได้

และไม่สามารถที่จะรู้ได้ เพราะเป็นรากฐานของการกินที่ ปริมาตร รูปร่าง การหยุดนิ่ง และการเคลื่อนที่รวมเรียกว่า คุณภาพปฐมภูมิ (Primary quality) ของสสาร ซึ่งคุณภาพปฐมภูมิลำเนาสามารถรู้ได้ทางประสาทสัมผัส จิตเป็นรากฐานของประสาทสัมผัส การคิดความรู้สึกและเจตจำนง เรายอมรับว่ามีพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของการอนุমানจากสิ่งที่มีอยู่ในใจ พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเป็นผู้สร้างโลกจึงมีอยู่ความคิดเกี่ยวกับความเป็นสิ่งที่ไม่สิ้นสุด (อนันตะ) ก็ได้จากการปฏิเสธ สิ่งที่ไม่สิ้นสุด (อนันตะ) โดยไม่ผ่านประสบการณ์ (Lock. J., 1969 : 5)

8. แนวคิดและทฤษฎีประจักษ์ประมาณในปรัชญา จอห์น ล็อก

จอห์น ล็อก เชื่อว่า ประสบการณ์เท่านั้นที่เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ 2 ประเภท

1) **ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส** ล็อก มีความคิดทางอภิปรัชญาคล้ายคลึงกับเดส์การ์ต ก็คือ ท่านกล่าวว่าโลกประกอบด้วยสสาร (Substance) 2 อย่าง คือ (1) ร่างกาย (Bodies) ถือว่าเป็นสสารอันสำคัญยิ่งอันหนึ่ง มีคุณสมบัติคือการแผ่กว้าง การกินที่ ทึบ และมีพลังแห่งการเคลื่อนไหว คุณสมบัติเหล่านี้สามารถรับรู้ได้โดยผัสสะที่ผ่านมายังอายตนะทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ดังนั้น ล็อกจึงถือว่า ร่างกายเป็นสสารอันเป็นส่วนประกอบสำคัญของโลก และ (2) วิญญาณ (Souls) คือ เป็นสสารที่สำคัญอีกอันหนึ่ง เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นมาคุณสมบัติของมันก็คือ การคิดหรืออำนาจแห่งการรับรู้ (Perception) และเจตจำนงหรืออำนาจแห่งการตั้งอยู่กับกายในความเคลื่อนไหว มนุษย์สามารถรู้คุณสมบัติทั้ง 2 อย่างนี้ด้วยการไตร่ตรอง (Reflection) จะไม่สามารถรู้ได้โดยวิธีการอื่นๆ จากประสบการณ์ที่ได้ประมวลกันเป็นความรู้จากทฤษฎีที่เรียกว่า ประจักษ์นิยม (Empiricism)

2) **ประสบการณ์ทางจิต** ล็อก เห็นว่า “ความคิด” เกิดขึ้นในจิตของบุคคลก็ต่อเมื่อคนนั้นๆ ได้มีประสบการณ์มาก่อน 2 ทาง ก็คือ (1) ทางผัสสะ กล่าวคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการกระทบกันระหว่างอายตนะภายในและอายตนะภายนอกโดยตรง และ (2) ทางมโนภาพ กล่าวคือ ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในจิต โดยเขาเอาความคิดต่างๆ ที่เกิดจากประสบการณ์ของอายตนะทั้ง 2 นั้นมาครุ่นคิดที่เกิคมโนภาพที่หลัง เรียกว่า “ความรู้โดยอ้อม” (John Locke, 1969 : 61-62) เช่น มโนภาพของสัตว์ในเทพนิยายที่มีหัวเป็นคน ตัวเป็นม้า ก็เกิดจากมโนภาพที่จิตได้ผสมผสานมโนภาพเดียวของม้า และ มโนภาพเดียวของคนเข้าด้วยกัน แม้ว่าในความเป็นจริงมนุษย์ไม่สามารถเห็นสัตว์ประหลาดเช่นนั้นได้ แต่เป็นคำตอบว่า ทำไมมนุษย์เราจึงสามารถมีมโนภาพของสิ่งที่ไม่เคยมีผัสสะมาก่อนได้ และในทัศนะของล็อกมโนภาพใดในจิต จะมีความหมายหรือไม่นั้นจะต้องย้อนกลับไปหาที่มาที่สอดคล้องหรือมีที่มา จากประสบการณ์และสิ่งที่มีอยู่จริง (existence) (John Locke, 1969 : 320) ดังที่ ล็อก ได้กล่าวว่า

“จิตเหมือนกระดาษเปล่าปราศจากคุณสมบัติใดๆ ปราศจากความรู้ มันได้รับความรู้มาจากไหนเล่าที่เก็บของอันแตกต่างกันหลายอย่างหลายลักษณะเหล่านี้มาจากไหน วัตถุประสงค์ของความรู้และเหตุผลเหล่านี้มาจากไหน ก็ตอบได้เลยว่า “ประสบการณ์เท่านั้น” ประสบการณ์เป็นฐานที่ตั้งเป็นที่มาของความรู้ของคนเราและเป็นตัวสุดท้ายที่เราใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินความรู้” (John Locke, 1969 : 25)

9. เกณฑ์ตัดสินความถูกต้องทางประจักษ์ประมาณในปรัชญา จอห์น ล็อก

สิ่งที่เรียกว่า “ความรู้” คือ สิ่งที่เราเกิดความเชื่อได้อย่างมั่นคงและมีความเป็นจริง (Bertrand Russell, 1992 : 170) ที่เกิดจาก “จิตและสสาร” เป็นที่มาแห่งความรู้จากประสบการณ์ 2 ฝ่าย คือ “เพทนาการหรือการรับรู้ภายนอก” กับ “มโนภาพหรือการรับรู้ภายใน” ที่ถือว่า เป็นพื้นฐานที่รองรับคุณภาพปฐมภูมิอยู่ ด้วยเหตุนี้ ล็อก จึงยอมรับว่า สสารและจิตเป็นเนื้อสารเช่นเดียวกัน 2 ชนิด คือ

1) ร่างกาย เป็นสสารที่มีคุณสมบัติ เป็นวัตถุ มีการแผ่กว้าง กินที่ ทึบและมีพลังในการที่จะเคลื่อนไหว และมนุษย์สามารถรับรู้ร่างกายนี้ได้โดยประสาทสัมผัส เพราะเป็นรูปร่าง ล็อกถือว่า โลกประกอบด้วยสสาร 2 อย่าง เป็นสัจและมีความจริงแท้ คือ “ร่างกาย” ถือว่าเป็นสสารอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง มีคุณสมบัติคือ การแผ่กว้าง การกินที่ทึบ และมีพลัง

แห่งการเคลื่อนไหว คุณสมบัติเหล่านี้สามารถรับรู้ได้โดยผัสสะที่ผ่านมาจากอายตนะ เพราะเหตุนี้ ร่างกาย จึงถือว่าเป็นสารัตถะอันเป็นส่วนประกอบสำคัญของโลก

2) ญาณหรือจิต เป็นสิ่งแท้จริงคู่กับร่างกาย คือ การคิดหรือรับรู้ได้ ญาณสูงสุดคือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ล็อคเห็นวาทญาณ คือ สารัตถะที่สำคัญอีกอันหนึ่งและเป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นมา คุณสมบัติของมัน ก็คือ ความคิดหรืออำนาจแห่งการรับรู้ และเจตจำนงหรืออำนาจแห่งการตั้งอยู่กับความในการเคลื่อนไหวที่มนุษย์สามารถรับรู้สิ่งต่างๆ ได้โดยตรง ไม่ต้องผ่านหรืออาศัยข้อมูลที่เป็นผัสสะทางอวัยวะรับผัสสะใด รับรู้อย่างไร ความจริงก็เป็นอย่างนั้น สี เสียง กลิ่น รส และวัตถุ เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่จริง หรือสิ่งที่รู้สึกได้อาจมีอยู่อย่างอิสระ แต่มีโนภาพที่จำได้และภาพจินตนาการ ความนึกฝัน เป็นต้น ไม่มีอยู่อย่างอิสระ คือ การรับรู้ต้องอาศัยข้อมูลทางผัสสะหรือการสร้างโนภาพของวัตถุ เหมือนวรรเห็นวาท “เรารู้สิ่งทั้งสองนี้ ก็คือความรู้สึกและสีเขียว แตกต่างกัน ในขณะที่ผัสสะทุกๆ ครั้ง ก็คือ ความรู้สึกที่เรียกว่า “ญาณ” ส่วนสีเขียวที่เรียกว่า “วัตถุของญาณ หรือวัตถุให้เกิดความรู้” (G. E. Moore, 1969 : 17)

ดังนั้น เกณฑ์การตัดสินความถูกต้องทางประจักษ์ประมาณในปรัชญา ล็อค จึงถือว่า ความรู้ คือ ความเข้าใจสิ่งที่เป็นจริงและจะต้องมีลักษณะเป็นสากลแบบประจักษ์นิยม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักประจักษ์นิยมและนักวิทยาศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ (รศ., ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์, 2538 : 7) ที่เชื่อว่า ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตตามสภาวะของธรรมชาติ 2 ลักษณะ คือ

- 1) ภาวะแห่งเสรีภาพ ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถกระทำในสิ่งที่ตนปรารถนาภายใต้ขอบเขตจำกัดแห่งกฎธรรมชาติ
- 2) ภาวะแห่งความเท่าเทียมกันของทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2545 : 133-146)

กล่าวสรุปได้ว่า สภาวะทางธรรมชาติทั้ง 2 ลักษณะนี้ ล็อค เห็นว่า คนที่เกิดมามีเสรีภาพที่สมบูรณ์ และมีความสุขอย่างไม่จำกัดต่อสิทธิทั้งหลายตามกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโลก (J.W. GOUGH, 1948 : 133-135) ดังที่ ล็อค เชื่อว่า พระเจ้าทรงสร้างโลกและมนุษย์ พระองค์ทรงมอบสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติที่พระเจ้าทรงประทานให้ (J.W. GOUGH, 1948 : 35) นั่นเอง

10. สรุปวิเคราะห์

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีประจักษ์ประมาณในปรัชญาจอห์น ล็อค พบว่า ประจักษ์ประมาณเกิดจากประสบการณ์ (George Novack , 1968 : 129) และเป็นภาคปฏิบัติที่เป็นที่เป็นวิธีการอุปนัย (Induction) ในการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ จากความสงสัยเป็นมูลที่ไม่ขัดกันความจริง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540 : 109) เป็นจุดเริ่มต้น และเป็นประตูดุช (บุญมี แทนแก้ว และคนอื่น, 2533 : 72-73) ที่เกิดจากประสบการณ์ 2 ประเภท คือ (1) ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส และ (2) ประสบการณ์ทางจิต ทั้ง 2 ประเภทนี้ มีรากฐานมาจากประสบการณ์ 2 ทาง คือ ทางผัสสะและการคิดไตร่ตรอง (Reflection) โดยผ่านทางอายตนะภายนอกที่มากกระทบอายตนะภายใน คือ การรับรู้ทางผัสสะของเรา เป็นสิ่งที่จิตรับรู้ ที่เรียกว่า “จิตภาพ” (Idea) ที่จิตสามารถรับรู้ได้โดยตรงจากประสบการณ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง การรับรู้ การคิด การสงสัย การเชื่อ การคิดหาสาเหตุ การรู้ การมีเจตจำนง และการทำงานอื่นๆ ของจิต ที่ก่อให้เกิดความคิดที่แตกต่างกันไปจากความคิดที่เราได้รับจากวัตถุภายนอกที่จิตพิจารณาการทำงานของตนเอง 2 ลักษณะคือ ความคิดเชิงเดี่ยวและความคิดเชิงซ้อน (Ralph Barton Perry, 1935 : 559) ที่เรียกว่า ความรู้เชิงประจักษ์ ว่าเป็นความรู้ที่แท้จริง พบได้ในประสบการณ์ที่ได้ประจักษ์และมีผัสสะเท่านั้น

ดังที่ กลุ่มประสบการณ์นิยม เชื่อว่า ความรู้ของมนุษย์มิได้มีมาก่อน ล็อค ถือว่า ประสบการณ์เท่านั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และ กาย โดยร่างกายมีผัสสะกับโลกภายนอก คุณสมบัติปฐมภูมิในรูปของข้อมูลทางประสาทสัมผัส ที่ได้ถูกนำเข้ามาสู่จิตโดยการสังเกต และการมีประสบการณ์ของเราจากวัตถุภายนอก (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2545 : 73) ล็อค ถือว่า ความรู้ของมนุษย์มีขอบเขตจำกัดอยู่กับความคิด หมายถึง สิ่งที่เราที่มีประสบการณ์ กล่าวคือสิ่งที่จิตรับรู้ในขณะที่จิตทำงานจากประสบการณ์ โดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัสภายใน ซึ่งเป็นการปฏิบัติทางจิต สำหรับความคิดของล็อค ก็คือ ภาพเหมือนหรือตัวแทนของความจริงที่มีอยู่ในโลกภายนอก เพราะความคิดเป็นสิ่งเดียวที่จิตสามารถ

รับรู้ได้โดยตรงจากประสบการณ์ของมนุษย์ ก็คือ ประสบการณ์สัมผัสและการไตร่ตรองที่เกี่ยวกับการรับรู้ การคิด การสงสัย การเชื่อ การคิดหาสาเหตุ การรู้ การมีเจตจำนง และการทำงานอื่นๆ ของจิต ที่ก่อให้เกิดความคิดที่แตกต่างกันไปจากความคิดที่เราได้รับจากวัตถุภายนอกที่จิตพิจารณาการทำงานของตนเอง โดยความคิดที่มาจากประสบการณ์ 2 ลักษณะคือ ความคิดเชิงเดี่ยวและความคิดเชิงซ้อน ความรู้ประเภทนี้เรียกว่า ความรู้เชิงประจักษ์ นับได้ว่าเป็นความรู้ที่แท้จริง

เพราะว่า ความรู้จะพบได้ในประสบการณ์ที่ได้ประจักษ์และมีผัสสะเท่านั้น กลุ่มประสบการณ์นิยมเชื่อว่าความรู้ของมนุษย์มิได้มีมาก่อน โดย ล็อค เป็นผู้คัดค้านความคิดแบบเหตุผลนิยมทุกประการ แล้วได้เสนอความคิดของตนเองว่า จิตเดิมเป็นสภาพว่างเปล่า เหมือนกระดาษขาวที่ว่างเปล่าไม่มีรอยเขียนมาแต่เดิม จิตได้รับความคิดต่างๆ มาจากประสบการณ์ หากได้มีความคิดติดตัวมาแต่กำเนิดเหมือนดังที่เดส์การ์ตแห่งสำนักเหตุผลนิยมกล่าวไว้แต่อย่างใดไม่ และประสบการณ์มี ล็อคจึงถือว่า ประสบการณ์เท่านั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และ กาย โดยร่างกายมีผัสสะกับโลกภายนอกอันคุณสมบัติปฐมภูมิในรูปของข้อมูลทางประสาทสัมผัส ที่ได้ถูกนำเข้ามาสู่จิตโดยการสังเกต และกามมีประสบการณ์ของเรา จากวัตถุภายนอกนั่นเอง

11. เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2520). **ตรรกวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- กิริติ บุญเจือ, (2512). **ปรัชญาเบื้องต้นและตรรกวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ผดุงวิทยาการพิมพ์.
- ประยงค์ แสนบุราณ. รศ. ดร. (2547). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์.
- บุญมี แท่นแก้ว. ผศ.. (2545). **ปรัชญาตะวันตก (สมัยใหม่)**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ประยงค์ แสนบุราณ. รศ. ดร. (2547). **ปรัชญาอินเดีย**, กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2543). **ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- บุญมี แท่นแก้ว และคนอื่น. (2533) **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ศรีอุทุมพร, พิมพ์ที่ หจก. ธารการพิมพ์.
- เดือน คำดี. (2526). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2543). **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2540). **วิทยานิพนธ์ปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2543). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2543). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ชัยวัฒน์ อัทพ์พัฒน์. รศ.. (2528). **ญาณวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ อัทพ์พัฒน์. รศ.. (2538). **ปรัชญาตะวันตกกร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2545). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพมหานคร : อักษรภาพิพัฒน์.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2532). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2532). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์.
- John Locke, (1969). **Two Treatises of Government**. New York: Hafner Publishing Company.
- John Locke, (1937). **Treatise of Civil Government and a Letter Concerning Toleration**. New York: Appleton Century Company. Inc..
- Fuller / MC Murrin. (1976). **A History of Philosophy**. New Delhi: Oxford and IBH Publishing.

- George Novack. (1968). **Empiricism and Its Evolution: A Marxist View**. New York: Merit publishers,.
- George Berkeley. (1969). **The Principles of Human Knowledge**. Edited by G. J. Warno . London: Collins Clear-Type Press,
- Lock. J... (1969). **An Essay Concerning Human Understanding, Book I**. London: Colline Clear-Type press.
- John Locke. (1969). **An essay concerning human understanding**. London: Macmillan.
- Bertrand Russell. (1992). **Haman knowledge: Its scape and Limits**. London: Redwood Press Limited.
- Ralph Barton Perry. (1935) **The Thought and Character of William James. Vol. I**. (New York: Little Brown and Company.
- Moore, G. E.. (1969). **Philosophical Studies**. London: Arthur Barker Ltd...
- GOUGH, J.W. (1948). **The Second Treatise of Civil Government and A Letter Concerning Toleration**
By John Locke. London: Basil Blackwell Oxford.